

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvvm Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisqve
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

ix. De causis ob quas excommunicatio ferenda sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

monac. & Ioan. Monac. in cap. super eo. de hæret. lib. 6. & in cap. vnic. de maior. & obed. lib. 6. vbi ait Papam ita sibi respondisse. Imol. in Clem. Ne Romani. versicul. Quarto quarto. vbi etiam Cardin. in verb. ceterum. col. 3. de elect. Gemin. in c. cleris. §. 1. dist. 2. & in c. 1. de maior. & obed. lib. 6. Roman. consi. 498. eodem præiuglio gaudere debet. Quamvis igitur hi omnes in excommunicationes generaliter latae, non secus ac alij offendentes incurraunt, in alias tamen duas censuras a iure, vel ab homine quoque, etiam a Papa latae non incurraunt, nisi eorum speciatim mentio fiat. Quod intelligendum est, siue ab officio, siue a beneficio suspensi lata sit, vt in c. si compromissarius. §. Huiusmodi quoque pena, de elect. lib. 6. habetur, & glo. ibidem, in verb. de iure & in verb. in illius beneficij, & in c. Quia periculorum, in verb. officijs, de sent. excom. lib. 6. accurate annotatur.

26. Quid autem dictum est, hominem singularem esse debere, qui excommunicari potest, ita intelligi debet, vt non quicunque homo in particulari excommunicari possit nisi etiam sit certus aliquo modo is, qui excommunicandus est; alioquin enim excommunicatio nulla & ita erit. Sic enim Eucharistia non consecratur nisi in certa & determinata materia panis, per intentionem consecrantis determinata, cuius ratio est, quia actiones circa particularia versantur, vnde, nisi in particulari definitur materia, nihil & quod consecrari possit. Immo sicut in omnibus sacramentis, que consistunt, in vnu, quia circa subiectum sacramentum, versantur, neceps est subiectum esse certum & definitum. Nam si quis intendat baptizare hominem, non hunc hominem, nihil facit, vt communis Theologorum opinio docet. Et sicut contractus emptio, aut venditionis non valer, vbi res qua alienatur, incerta est, arguit. In venditionibus, ff. de contrahead. emp. & l. 3. §. 8. si duobus, ff. de adim. leg. in fine dicitur. Quod si legatum fuerit factum Tito, & non appareat de quo Tito testator scribit, nulli deberet legatum, & cum ex pluribus seruissi, dem nominis vnu liber esse iussus est, neuter liber erit, si de manu. test. cum ex pluribus ita etiam excommunicationis sententia in personam incertam lata, nulla censenda erit, vt glo. in c. si Sacerdos, in verb. remouere a diuinis, & ibi Panorm. num. 1. 4. de offic. ordin. latius docent, eisq. sequetus Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 17. §. 4. numer. 2. Dixi autem personam excommunicandam certam esse, debere aliquo modo, nimirum aut primo quoad nos, vt quando quis ex proprio nomine excommunicatur, dicendo, excommunico Petrum Venetum, vel ex adiectis conditionibus certo scitur, quis si ille qui excommunicatur, vt cum dicitur, excommunico filium Petri Veneti, qui Petrus vnicum habet filium, & vnu tantum sit Petrus ex civitate Venetiarum; tunc enim ita certa est nobis persona, quae excommunicatur, ac si nomine proprio denominaretur. Aut secundo, debet persona esse certa quoad naturam, fieri enim potest, vt licet quis modo certus non sit, postea tamen certus sit, quod contingere potest tam in excommunicationibus ab homine, quam a iure latus. Cum enim excommunicationes a iure, vel ab homine generaliter ferantur contra furantes, aut aliquid aliud facientes, tesi tunc certi non sint, quinam ipsi obligandis sint, cum furum, aut offendit nondum facta sit, postea tamen facta offendit, aut commisso furto, offendens seu furans certos redit, & proinde in excommunicationem incidit. Et hac ratione offendens generaliter sententiam excommunicationem incurrit, cum hac ratione, licet nonnunquam homini offendens ignotus sit, certus tamen natura redditur, quæ certitudo sufficit, vt excommunicationem incurrit, prout Rota deci. 29. de dolo. & contumacia, in nouis, declarauit, & vnu, & consuetudine quotidiana obseruari videmus.

27. Hinc sequitur. Nullam esse excommunicationem, si episcopus dicat, excommunico vnum exillis, qui tale furum fecerunt, si illum vnum, quinam sit, non nominet ex proprio nomine, aut ex alijs appositis circumstantijs, ex quibus cognosci certo possit, quemnam illa sententia feriri voluit, ita glo. in capitul. si Sacerdos, in verb. remouere a diuinis, & ibi Panorm. numer. 1. 4. de offic. ord. & Gof.

fredus ab obdemi relatus, quod de ratione probatur: quia sententia haec incerta est, & ideo rei iudicis auctoritatem non continet, vt opusque glossa ratio continetur, sicut sententia quæ certam quanitatem non continet, nulla est. Codic. de sentent. que sine cer. quant. leg. penult. & ultim. Adde, quod cum in hoc cumentu non sit maior ratio cur hic potius, quam ille excommunicetur, aut dicendum erit, omnes illos esse excommunicatos, quod reprobatur verbis, & intentioni excommunicantis; aut nullum eorum excommunicari, quod verum est. Non enim in tal modo loquendi contare potest, hanc magis quam illam excommunicare iudicem, voluisse; cum tamen ut ait Panorm. vbi supra, excommunicatio ultra excommunicantis intentionem ligare non debet, siquidem potestas & voluntas ad expletione cunctaque rei concurrent debent, vt in cap. cum super, de offic. delegat. & in l. multum interest. C. si quis sibi vel alteri. Cum igitur excommunicans iste, non nisi vnu excommunicandi attinuum habuerit, nec vterque excommunicatus esse debet, nec alter, aut in foro exteriori, aut interiori, ex quo nescitur, de quo excommunicans senetur; Nam praescium vt notat Panorm. in istis spiritualibus, pura, recta & certa debet esse intentionis, quicquid Marian. Socin. senior, in capit. perpendimus numer. 225. de sentent. excommunicationis dixerit in foro interiori omnes excommunicatos esse, quod falsum esse & Vgolius vbi supra testatur, & rationes allatae conciunct in vitroque foro, vt conitatur. Porest autem hoc quod de excommunicatione diximus, etiam hoc ex exemplo Eucharistia confirmari, si quis enim haberet octo hostias presentes, & intendere consecrare sex tantum, non determinando illas, sed in confuso, nihil efficiere probatur, quia materia illa non est certa & definita. Quamvis enim si haberet animam consecrandi omnes, licet eraret in numero, omnes essent consecratae; quia non deficit intentionis, sed solam adeo priuata deceptio, que non tollit intentionem debitam, quae esse debet, & moraliter est certa, haec materia p. presentem, prout in re proponitur, si tamen haberet animam consecrandi sex, & non plures, vnde la erit consecrata, quia incertitudo viriat, vt constat. Non enim consecravit omnes, quia hoc non intendit, neque has potius, quia illas, quia non est maior ratio, & ideo nullas consecrasse dicetur, vt expreſſe in hoc capitulo docent. Durandus quarto distinctione vndeclima, questione septima, numero quarto, Richardus quarto distinctione declia, articulo septimo, questione secunda, loc. Maior quarto, distinctione vndeclima, questione secunda, Panorm. in capit. si Sacerdos, numero 1. 5. de offic. ordin. cirans enim Calderinum, Sylvest. verb. Eucharistia secundo, numero octavo, Vgolius de eccl. cens. censur. Tab. prima, capitulo decimo septimo, §. quarto, numero primo, & secundo, in fine, Franciscus Suarez tertii parte, questione septima, gesimateria, disputatio quadagesimateria, sectione iuxta, & est communis omnium Theologorum opinio. Solum ergo vera erit opinio. Socini. vbi ex illis pluribus vnu tantum furum fecit, aut alia ratione apparet, quinam esset, quem iudex excommunicare intendebat. Cum enim in hoc caſu incertitudo cetera, quamvis nos ignoremus, & verba forma illi solum conueniant, solum ille excommunicatus erit. Et quod diximus de excommunicatione, etiam de suspensione, & interdicto dicendum est, certo enim constare debet in quos censura ferantur. Omnis igitur homo particularis, certus, rationis participis, mortalis, baptizatus, superiori habens, secundum ea quæ superius exposta sunt, excommunicari potest.

De causis, ob quas excommunicatio ferenda sit. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

I Excommunicatio sine gravi, & urgenti causa ferenda non est.

D 2 Ex-

- 2 Excommunicatio panarum omium, que in ecclesia sunt grauissima est.

3 Ecclesia iudicium Diuino iudicio conforme esse debet.

4 Excommunicatio a iure, vel ab homine data, cum solum sit, qui mortaliter peccauit.

5 Peccatum sub pena maioris excommunicationis factum, rem praecepit, vel prohibitam, peccati mortaliter constituit.

6 Falsis diebus aliquid necessitate compulsus faciens excommunicationem maiorem non currit, etiam si illud facere sub pena maioris excommunicationis prohibetur.

7 Excommunicatio ob percussonem clerici lata, cum solum, que mortaliter est, et non venialis percuissio, comprehendat.

8 Excommunicatio contra furtum committentes lata eos solum ligat, qui peccatum mortale furti committunt.

9 Excommunicatio contra committentes furtum lata a comprehendat eos, qui absque consensu inter se, sigillatim aliquid parum sive alio, quando datum graue in toto fecerunt.

10 Furti exigitas, quo sensu, et quando, furtum veniale reddit.

11 Excommunicatio in non restituentes aliena ablata, a comprehendat eos, qui non habent unde restituunt.

12 Excommunicatio sub hac forma lata; Qui aliquid talis defuncti accepit, vel habet, excommunicatus sit, an eum liget, qui quod suum erat, a defuncto iniuste detinut, accepit.

13 Excommunicatio in aliquem lata ob culpam, quam vel non commisit, vel committere non posse, non obligat.

14 Excommunicatio ob peccatum mortale solum mente commissum ferri non potest.

15 Haec si ob mentalem tantum excommunicatio non incurrit.

16 Simoniacus pure mentalis, nec ullam penam, aut censuram, vel restitutiois obligationem incurrit.

17 Excommunicatus non est, qui voluntatem solum percutiendi clericum habuerit, dummodo actu non percutiat.

18 Veniens animo infringendi ostia ecclesia, sed non frangit, excommunicatus non est.

19 Excommunicari quis ob peccatum mortale alienum non potest.

20 Vxor pro peccato mariti excommunicari nequit.

21 Filius pro crimen patris, aut serius pro delicto Domini sui excommunicari non potest.

22 Dominus, an, et quando pro peccatis suorum sub ditorum excommunicari Valeat.

23 Excommunicatus si quis sub nomine Dignitatis sit, successor in Dignitate, in eam excommunicationem, an, et quando incidere censeatur.

24 Excommunicatio ob peccatum proprium mortale futurum ab homine ferri non potest.

25 Libelli infamatori an: horem, quare Sancti. Gregor. excommunicauerit.

26 Excommunicari potest quis, sub hac conditione, [Si in certum tempus non soluat, si excommunicatus.]

27 Excommunicari propri ob peccatum mortale proprium contumax ferri debet.

28 Contumax quis propri censendus sit.

29 Contumax quis manifestus dicendus sit.

30 Contumax quis variis modis presumi potest.

31 Contumacia, ob quam quis excommunicari debet, grauissima esse debet.

32 Concilij Tridentini locus defenda excommunicatione ferenda, explicatur.

33 Excommunicatio ad finem reuelandi lata, quibus in castibus incurritur.

34 Reus, etiam sub pena excommunicationis incurrendo delictum suum prodere iussus, an crimen suum manifestare teneatur.

35 Iesus extra iudicialeiter aliquid reuelare, non nisi post flam correctionem fraternalis, illata de nunciare in conscientia obligatur.

1 Hactenus qui excommunicari possit explicatum est; Nunc qua de causa ferenda sit excommunicatio, exponendum est. Cum vero excommunicatio tam gratis per se sit, merito sine causa magna ferre eam praefati non debet, vnde communiter DD. affirmant excommunicatio nem maiorem, non nisi ob peccatum mortale, quod aliter corrigi nequeat, ferri debere. Sic S. Thom. in addit. 3. part. q. 21. art. 3. Alexand. de Ales, in 4. parte Summae, quest. 22. numero primo, articulo tertio, Sanctus Bonaventura, distinctione 18. in ultima parte distinctionis, questione secunda, Richardus 4. distin. 8. art. 3. quest. 2. Durand. 4. dist. 18. quest. 3. num. 7. Joan. Barthol. 4. dist. 18. quest. 1. artic. 1. Gabr. 4. dist. 8. quattuor 1. art. 1. Notab. 3. coroll. 1. & 2. Martin. Ledeis. 2. 4. questio. 2. 3. artic. 3. Sotus, 4. d. 22. quest. 1. art. 2. conclus. 1. Henriquez lib. 13. de excommunic. cap. 17. s. 1. Ex Canonistis & Dominicanis, Panot. in e. cum eius numero 7. de testam. & in cap. in aliquibus numero 4. de decimi Stephan. Costa in repet. e. cum medicinalis, nu. 21. de sentent. excommunic. libr. 6. Aegid. Bellanera. in Clem. Si vna. num. 191. de reb. eccles. non alien. Iacob. de Belou. in cap. Romana s. contachentes. num. 69. de foro compet. lib. 9. Sanctus Antonius 3. part. tit. 24. cap. 73. Angelica 4. verb. excommunicatio primo numero 22. Planella verb. excommunicatio primo. versic. Quibus ex causa Sylvest. verb. excommunic. 1. num. 11. Tab. verb. excommunic. vers. Tertio, vtrum excommunicatio Nauarum Man. tal. capit. 27. num. 9. & tomo. 2. conf. confil. 21. nu. 3. & conf. 2. nu. 1. & conf. 24. nu. 2. & conf. 38. num. 1. de sent. excom. Couar. in calma mater. 1. par. 8. 9. in num. 1. de sentent. excom. lib. 6. Vgolin. de eccles. cen. Tab. secunda, c. 27. Barthol. Med. de instruct. confess. li. 1. c. 1. §. 2. & communis D. intentio. & colligitur ex c. Episcopi, & ibi glossa verb. minimis, & c. Nemo episcoporum, & c. Nullus, 11. q. 3. & idem clare docet Conc. Trid. fess. 25. c. 3. de reform. Id quod maxima prudentia Concilium statuit, & non sine ratione authores docuerunt. ¶ Cum. n. excommunicatio penatum omnium, quae in ecclesia sunt grauissima sit, vnde docet S. August. de corpore. & grata. c. 15. & refertur 84. q. 3. c. c. corripianus, & gl. ibid. & colligitur etiam ex c. Sacto, de sent. excom. & c. 20. non ab homine, de iudic. & latius tradit. Pan in c. dom. sit generale num. 9. de foro compet. & in c. 20. inter. num. 10. de restit. spoliat. & in c. postulasti. num. 5. de Iudeis, & S. Tho. in audit. 3. p. q. 21. art. 3. peccata alieata delicto proportionata esse debet, art. 2. c. 15. q. 5. que sunt a maiori par. Capit. in fine, dubium non est, tantum penam non nisi pro peccato mortali infligi debere. His ad di potest & aha non minus efficax, quam assert S. Thom. in quest. 2. 1. articul. 3. vbi supra, quia per excommunicationem ecclesiasticus index excludit quodammodo excommunicatos a regno Dei, dum eos ecclesiasticis subiugatis, quae Dei amicis impeditur, & quibus ad regnum redditur, prius vnde cum excludi non debet nisi indigne, nesciadicibus, quispiam redditur nisi per peccatum mortale amiserit charitatem, quae est via ducens ad regnum; consequenter nullus excoicari debet, nisi pro peccato mortali. Immo vero, idipsum docent Paris ex illo Matth. 18. vbi de excommunicatione agens Christos, inter alia sic loquitur: Non est voluntas Paris ut pereat unus de peccatis istis. Et iterum: Si te audieris, tu eris et fratrem tuum. Et paulo post, Sit tibi sicut sibimus & publicanus. Hac enim omnia peccatum mortale in fratre excommunicato arguntur; alioquin enim, non sicut ethimis habendus esset, sed neq; statu poterat frater, nisi prius peccato mortali periret. Va-

de nec

De hec Paulus 1. Corinth. 5. excommunicationis censurā, nisi cōtra incēstuōsum, aut cōtra blasphemos 1. Tim. 1. vel contra hēreticos Tit. 1. qui omnes graviter peccauerant, pronunciāsse legitur. Hoc ipsum testatur S. Aug. de fide & oper. c. 29. dicens: *Nisi essent gravia delicta, ut etiam excommunicatione plectenda sint non diceret*. *Apostolus 1. Cor. 2. Congregatis vobis, & meo spiritu, &c.* Idem S. Leo huius nominis primus in epist. alias ad episcopos per Vienensem prouinciam constitutos affirmat his verbis: *Nul- lii Christianorum facile communio denegetur, nec ad indi- gnantis hoc fiat Sacerdotis arbitrium, quod in magni reatus ultiōnem inuitus, & dolens quodammodo debet esse animus vindicantis.* Hēc & alia ad hanc rem inibi Leo Summus ecclesie idemque sanctissimus p̄stor. Et ante istos eadem docuit Cyrill. Alex. lib. 6. c. 20. in Ioan. vbi ait: *Magnum re- uera apud Iudeos opprēsum decebatur, si quem de Synago- ga eiecissent. Sicut enim nunc homicide, vel adulteri, vel ca- teri capitalibus criminibus rei, ab ecclesia pelluntur, it atunc confessores Christi a Synagoga Iudeorum eliminabantur.* Hēc ille, alludens ad verba Christi Ioan. 16. quibus Apo- stolos censura hāc a Iudeis, tanquam peccatores gravissi- mos, afficiendos fore p̄dictxit dicens: *Absque Synagogis facient vobis. Denique ut recte tradunt S. Tho. in addit. 3. p. q. 21. artic. 2. Alex. de Ales 4. par. quæst. 2. memb. 1. arti. 1. ad secundum, & Gabr. 4. distin. 18. quæst. 2. artic. 1. coroll. 2. iudicium ecclesie confite me esse debet iudicio Dei; Nullus igitur p̄scindendus est ab ecclesia, a communio- ne, & corpore ecclesie, quæ est corpus Christi, nisi quem Deus p̄scindit. Deus autem nullum p̄scindit, nisi propter peccatum mortale, & proinde non nisi ob culpam mortalem ecclesia quemquam excommunicare debet.* Ex qua doctrina priuquam vltius excommunicamus, multa sci- tu incunda, & necessaria colligi possunt.

4. *Primo*, Quotiescumque excommunicatio fertur ab ho- mine, vel à iure, nullum afficit qui non peccauit mortaliter transgrediendo legem, vel iudicis p̄ceptum ita Palud. 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. concl. 2. Adt. in 4. tract. de Clau- bus. q. 3. verfic. fortasse obiectis. Gabr. 4. distin. 18. quæst. 2. art. 1. coroll. 2. Tab. verb. excom. 1. verfic. *Tertio*, vtrum. Sotus 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. conclus. 1. Martin. Ledeſm. 2.4. quæst. 23. art. 3. Nauat. in Man. cap. 27. nu. 9. vbi ait ex regula consolatōis plenissimam Couar. in cap. alma mater. §. 9. num. 2. de sent. excommun. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 2. cap. 27. num. 2. Ex quo Paludan. hoc notabile dictum elicit, dicens, *Cum sententia iuris non sit iniusta, potest homo ita formare conscientiam suam, quod vbi non peccat mortaliter, nunquam incurrit sententiam iuris, quia iniusta dicitur esse omne quod non iuste sit.* Non debet au- tem, vnde iura nascuntur, inde nasci iniuriae occasio, i. me- minerint. C. vnde vi. Vnde cum sit iniuriosa excommuni- catio, quæ fertur non pro mortalit. non est sententia iuris, vbi non est mortale, & idem de cōstitutione quacunque Papali, Episcopali, vel Statuto nam cum iusta non fuerint carent vi legis, & sic non stringunt seu ligant hominem. Vnde Augustin. libro primo de lib. arbitr. cap. 9. Quæ iusta non fuerit, non erit lex, & idem patet per Ifidor. vi habe- tur distinctione 4.c. Erit autem lex. Qui igitur certus est, se esse innocentem, aut non peccasse mortaliter contra obe- dientiam legis, aut iudicis, aut ex falsa causa excommunicari, certus esse potest non ligati excommunicatione iuris aut hominis, & proinde nullum incurrisse excommunicationem apud Deum, nec vt ait Sotus vbi supra, verific. Secundum corollarium. priuatum esse suffragijs ecclesie, licet quandoque propter presumptam inobedientiam fal- sum, iudex eum ab extēno fidelium, catu arcere poterit.

5. *Secondo*, Quando aliquid à lege, vel ab homine sub p̄na excommunicationis maioriū p̄cipit, ut verbi gratia si quis fecerit hoc, vel illud excommunicabitur eti, quod ante illud p̄ceptum, illud facere non esset peccatum mortale, quod ita p̄cipit, vel prohibetur sub pena excommunicationis, ipso facto materia peccati mortalis constituitur, p̄glu- mitur, tunc intentionem legislatoris fuisse obligare trans- gressorem ad culpam mortalem; postquam comminatur pena quæ non potest ferri nisi pro peccato mortali. Sic Sotus, Ledeſm. Couar. vbi sup. *Ratio est: quia virtualiter con-*

tinet in se p̄ceptum h. eo forma, sicut, aut non facias hoc, sub pena excommunicationis. Cum enim pralati eccl. iasticci sint iudices in spiritualibus, eo ipso quod sub tali pena p̄cipiunt, constituit illud ut p̄cipiam virtutē, cuius omisſio, vel commissio sit mortalis. *Recte* tamen ad dit Cou. quod quamvis ex pena excommunicationis appo- sita communiter colligatur intentionem legislatoris, esse obligare ad peccatum mortale, quod tamen propter ali quam circumstantiam aut qualitatem aetius cōſtituit, cul- pam transgressionis aliquin mortalem, veniale esse tūc dicendum est, non esse locum excommunicationi Cano- nis, nec iudicis, id quod etiam notat Henrquez lib. 13. de excom. c. 17. §. 1. Litera Eam annot. Vnde si feratur editū sub pena excommunicationis, ut ciues adeant concionem de fide, aut ad processionem vadant pro fospitate Reip. excusaretur qui manet domi ut illam custodiat, ut colli- gi potest ex ijs quæ tradit Sylvest. verb. excom. 2. cap. 12. num. 23. & verb. pena. §. 18.

6. *Tertio* infertur, *Quod qui in festis diebus necessitate compulsi operatur, in excommunicationem maiore non incidit, etiam si sub pena excommunicationis a iudice, vel à iure & statuto p̄hibitum esset illis diebus operari.* Syl. verb. Dominica, q. 7. & verb. excom. 2. nu. 10. verfic. Nonū. Ro- sella, verb. Feria. §. 27. Nau. in Man. c. 13. num. 15. Vgol. d. c. 27. nu. 2. *Ratio est: quia p̄ceptum iudicis iuridice in- terpretandum est, nempe, quod nemo efficiat opus, nisi le- ge conceleum, ut cuiilibet conceditur opus vītæ necessariū.* arg. c. discipulos, de consecrat. d. 5. Et si in excommuni- catione iubetur, quod neque necessitatis causa, neque pietatis laboraretur, contineret errorem intolerabilem cōtra legem c. fin. & ibi glosa in verb. pietas &c in verb. necessitas, de ferijs, & consequenter esset irrita talis sententia arg. ca. 1. de re iudic. & c. per tuas, de sent. excom.

7. *Quarto* infertur, *Quod licet relatum sit iudicis arbitrio definire, quæ sit percussio leuis clerici, à qua episcopus absoluere potest ab excommunicatione lata, in c. si quis suadente diabolo, i. 7. q. 4. S. Anton. 3. p. 13. 24. c. 1. §. 5. Syl. ver. abso- luto 4. post glosa in c. cum illorum in verb. Mutilationem de sent. excom. & VD. in ca. peruenit. ut. eod. & ibi Pan. n. 3. Alex. li. 2. cons. 1. 12. Io. de Anan. conf. 44. Nunquā tamen percussor clericis, etiam animū vescendi & iniuriam infi- rendi habens, ea iuris excommunicatione afficitur, si percussio adeo leuis sit, ut culpa tantum venialis fuerit, non mortali- lis ex Nau. in c. inter verba. i. 1. q. 3. col. 13. 9. Couar. in d. §. 9. nu. 2. & colligitor ex ijs, quæ tradit S. Tho. 1. 2. q. 58. art. 5. Cou. d. §. 9. nu. 2. & h. 1. var. resol. c. 1. Mart. Ledeſm. 2.4. q. 23. art. 3. vbi exp̄s̄ dicit, iudicem cum clericō, si cum per- cutiat, non erit excommunicatus, si illa percussio non erat peccatum mortale, qui id probat, quia dicitur, si quis suadente diabolo, idem tenet Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 2. ver. iam verō diximus. Henr. q. 1. 3. c. 17. §. 2. Vgol. Tab. 2. c. 27. nu. 2. ex quibus Sotus & Henr. docent, clericos pueros iofuratos corrixantes in ecclesia, etiam si se pugno percuterint mu- tuo, & sanguinem ē nutritibus emiserint, vel etiam ex capite in p. a. copia, excommunicationem non incurrere.*

8. *Quinto* infertur, quid dicendum sit circa excommunicationes generales circa res temporales, nimirum cōtra eos qui su- rant fructus, vias, pīta, & hūusmodi, i. n. noctūmetum sit peccatum mortale ex i. tunc ille nocens excommuni- cari potest, si verō res leuis sit, non erit excommunicatus. Pēle verō furtum aliquā esse veniale solom, quando. si est in te le- ni, docent S. l. ho. 22. q. 59. art. 4. ad 2. & ibi Caiet. & q. 66. art. 6. ad 3. Pro re ergo leui excommunicatione non fertur, quia nō est credēdum, quod p̄tēlatus intendat excommunicare, nisi quādo est peccatum mortale. Vnde pralati qui pro leuiibus causis excommunicationes fulminant, peccant mortaliter, secun- dum Ledeſm. 2.4. q. 23. art. 3. tenebit tamen excommunicatione, si fur- tum ut diximus, ad peccatum mortale perueniat, ex Cou. Henr. Vgol. Ledeſm. & alijs vbi sup. vbi Henr. ait, quod iudex in re lēni non intēdit obligare, sed ita loquitur ad terrorem, & citat Vīctoriam. §. 5. de exc. qui similiter dicit quod si iudex pro leuiissimo fūto excommunicat, nō intēdit obligare, sicut neque excommunicare cōfiterit eum, qui fur- tum est rem notabilem, & magnam partem furtūm resti- tuit, pro quo fertur excommunicatione, omisso semiargenteo.

Ceterum, difficultas esse potest. An quando multi absque consensu inter se, nec in crimen confortes, acceperint signatim paucos de vincere racemos, ut v.g. vnuus accepit tres, aut quatuor racemos, & alius totidem, atque ita totam vineam quasi deuastauerint, & graue damnum in toto fecerint, quatuor singuli non nisi rurum veniale commiserint; si feratur excommunicatio nisi restituant, sententia teneat, ita ut non restituendo excommunicationem incurrit, maximè cum in hoc euentu nullus eorum mortaliter peccauerit, furando tres aut quatuor racemos. Hæc quæstio ad materiam restitutionis spectat, ibique à nobis latius tractanda erit. Interim quantum ad præsentis difficultatis solutionem spectat, quidam distinguunt dicunt, quod si se inuicem iuerint, vel induxerint, tunc sub pena excommunicationis restituere tenetur, & hoc certum est. Sic etiam si quilibet furando videbat alios multos singulas vuas accipere, & sit magnum damnum securum, tenentur similiiter tunc singuli singulas vuas secundum valorem earum, quas acceperunt, restituere sub pena excommunicationis. Si vero nullus alium induxit, vel iuuit, vel vidit alios furari, in hoc casu dicunt non esse obligatione restituendi sub pena peccati mortalitatis, vel excommunicationis. Sic Mart. Nau. in Man. c. 17. num. 1. 30. vbi docet in hoc casu nullum peccasse mortaliter, nec teneri ad restitutionem, eo quod nullus eorum damnum notabile facit, nec est causa, quo fieret nec in id consentit, & idem Nau. in eod. cap. 17. numero quarto, versicul. Quarto quod excommunicatio ait, quod excommunicatio generalis contra eos lata, qui furantur aut male ablatum non restituunt, solum comprehendit auferentes, aut retinentes tantam quantitatem, quanta fatus est ad peccandum mortaliter. Eandem sententiam amplexatur Petrus Nauarra lib. 3. de rest. c. 1. dub. 8. num. 61. quatuor etiam contrariam non improbabilem putet, maximè si excommunicatio dicaret, ferri in eos qui modica etiam acciperent. Alij tamen ut Sot. lib. 4. de iustit. q. 7. art. 3. circa medium. & 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. arguitur. Cordub. tract. de casib. conscientiæ. q. 70. Lud. Lopez. 1. p. instruct. conscientiæ ca. 93. Michael Salom. in 2. 2. S. Tho. q. 61. art. 7. controversia 1. §. de partici panie. Henriquez lib. 1. 3. de excom. c. 17. §. 4. & saudet Ioan. Medin. C. de restit. q. 10. versic. occurrit hic casus in resp. ad primum, docent quod si tales vineæ deuastatores scierint de damno ab aliis illato, eti poterent seorsum emnes tamen peccatum mortaliter illo modo scienter vineæ spoliante etiam vnuquisque, non nisi grana pauca acciperit, & tenetur omnes a se accepta restituere, vnuquisque pro eo quod accepit, idque sub pena mortalitatis; quod patet quia omnes eti signatim minima surripuerint, peccarent tamen mortaliter cooperando scienter ad damnum illatum proximo. Quod autem dici solet, quod exiguitas furti reddit ipsum veniale, hoc intelligitur esse verum, quando non ita notabiliter dñificaretur proximus. Si vero vnuquisque euentum seorsim nesciuit, nec scire debuit, quia non erat verisimile quod alijs similia modica furta perpetratent, tunc licet non peccarent mortaliter quilibet surti piendo pusillum fructus, aut non restituendo, habita tamē notitia damni illati tenebitur vnuquisque quantum accepit, in se, vel in æquivalenti restituere, ut dominus reddatur illæsus. Quia nis. n. vnuquisque seorsim, si nullus aliorum quid accepisset, non teneretur ad restitutionem, quia esset levissimum damnum: ut cum tot a recipientibus maximum damnum illatum sit, ratione magnitudinis, damnum est reficiendum, & cum id fieri nequeat nisi vnuquoque suam partem restituente. ideo vnuquisque tunc tenetur in conscientia restituere, & ita excommunicatio iusta erit pro gravi damno illato proximo, & obligat non restituentes parrem suam. Quia licet priuata vnuquisque acceptio fuerit in se venialis, damnum tamen ab ipsis omnibus simul sumptis illatum, est graue, & in conscientia reficiendum, vnuquoque suam partem restituente, & non restituente in tali casu est mortale; quia censura ista iusta est respectu totius damni, & fertur pro peccato mortali non restituendis graue damnum proximi; potest enim fieri non solum pro peccato mortali, verum etiam pro gravi damno reficiendo. tenebitur ergo vnuquisque horum sub pecca-

to mortali, & sub pena excommunicationis id, quod abstulit, restituere nisi tam paruum sit, ut pro nihilo reputetur, aut suam partem prius restituisset, tunc enim non incurrit excommunicationem, & hæc satis fint de hac difficultate, plura enim in materia de restitutione dicemus.

11. *Sexto* infertur, Quid dicendum sit quando excommunication fertur in eos qui aliena surripuerint, nisi restituant, & tempore quo excommunicatione lata est, non habent unde soluant; tales enim si non restituant, modo ut diximus excommunicationis latæ tempore soluendo non sint excommunicationem non incurrit, ita Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. versic. Secundo si feratur. Rō est: quia in re, in qua homo obedire non potest non peccat nemo enim ad impossibile obligatur. Vnde addit Sotus, quod si talis sit occultus, absque scutulo interesse potest diuinis: Monet autem si tempore excommunicationis latæ soluere potest paric, non autem totum, ut soluat partem quam reddere potest etiam cum detramento sui status, non enim licet statum suum seruare cum notabilis damno proximi iniustè illi facto. Si vero tempore excommunicationis latæ habeat unde soluat tunc non soluendo excommunicationem incurrit, adeo, ut licet postea in egestatem incideret, non liberatur à priori excommunicatione incursa. Ita Sotus vbi supra, quem etiam sequitur Vgol. de eccl. censur. Tab. 2. c. 27. num. 2. Immo vero, licet tempore excommunicationis non erat soluendo, si tamen potens erit postea restituere, ad id tenetur sub pena excommunicationis latæ, quæ semper durat.

12. *Septimo* infertur, Quod sentiendum sit quando fertur excommunication in communi, nimirum sub hac, vel simili forma. Quicunque habet aliquid huius, vel illius defuncti, vel accepit, sit excommunicatus; si ille qui accepit aliquid illius defuncti, quia erat suum, quod defunctus iniustè detinere nebat, vel aliud quod tantudem valebat; vel accepit decem aureos quos defunctus ei debebat, nec aliter recuperare poterat rem suam nisi clam surripiendo ab illo, nec in conscientia reddere tenetur, nec in conscientia excommunicatur, quia iure habet, quod erat suum, nec index intendit ligare eum in hoc casu, immo nec potest: secus autem si accepit iniustè, & res sit materia peccati mortalitatis, tunc enim ratione talis iniustæ notabilis, excommunicationem incurrit; ve colligit ex Soto vbi sup. art. 2. vers. Tertio potest & Ledes. 2. & q. 23. art. 3. Nau. to. 1. consil. cons. 3. nu. 6. de censib. & c. inter verba. 1. q. 3. conclus. 6. coroll. 65.

13. *Ottavo* infertur, Quod si aliquis excommunicetur ex aliquo culpa quam non commisit, vel committere potest, vel gratia accusatur infans de adulterio, vel eunuchus, hoc est, carens genitalibus, qui dicatur impregnatus feminæ, & ob id excommunicatur, si notorium sit ita esse, non est excommunicatus ita Archid. & Io. Andi in c. Romana. §. in vniuersitatem & ibi Stephan. Costa numer. 8. & 9. de sentent. excom. lib. 6. & Sylvest. verb. excom. 2. nu. 22. versi. vnuquisque, & ratio esse potest: quia talis non commisit, aut committere potuit culpan mortalem, ob quam excommunicatione lata fuit, quamvis si non sit notorium talem huius modi peccatum committere non potuisse deferre debeat sententia in foro exteriori vi eniuit scandalum. Immo addit Costa vbi sfp. Lapiū dicere, quod si impubes, vel genitalibus carens accusetur de adulterio, & accusatus confiteatur se illud commisisse, huiusmodi confessio non tenet, ex quo illud committere non potuit, quod facit ad norata per glos. magnam, & ibi Bald. in l. vnic. C de confess. Adiunt tamen præfati Doctores, quod vbi haec tria non concorrent, licet concurrent duo, quod ipse non commisit, nec committere potuit, & tamen hoc non sit notorium tunc licet sua hac iniusta sit, valida tamen erit, ita, ut eam in foro exteriori seruare teneatur. Si non notorium sit talem non potuisse factū committere, ob quod fertur excommunicatio, talis notorietas (ut ita loquar) potest illū a crimen eximere & declarare sententiam frusti nullam arg. c. inter ceteras, de sent. & te iud. & Pan. ibi. nu. 9. & 10. & citat gl. in Clem. pastoralis §. Pisana, quia licet notorius defectus in iudice reddit finiam nullam etiam si aliter non exprimatur, arg. c. ad probandum, de sent. & te iudic. & notorietas re ipsa fortificat sententiam, ut non admittatur appellatio, c. cum sit

Ro-

Romana. de appell. ita notorietas iniustitiae recipit sine alia expressione debet reddere sententiam nullam, maximè cù notorietas facti plus operetur, quam notorietas iuris & facit c. cum ad quorundam, de excess. prelat. vt Panorm. vbi supra notat. Sed de his alibi latius. Interim satis sit, quod excommunicatio non nisi ob mortale peccatum ferri debet.

Quamvis ob peccatum mortale excommunicatio' maiori ferri possit; non tamen ob quodcunque mortale ferri posse censendum erit, sive a iure, sive ab homine. Ut autem clarius explicetur, quando, & ob quod peccatum mortale ferri possit excommunicatio, sequentes propositiones addere placuit.

14. *Prima propositio.* Ob solum peccatum mente conceptum, & non exterrito verbo aut signo aliquo expressum, excommunicatio non incurrit; cum enim ecclesia visibilis sit, & excommunicatio ad forum exterrito ecclesiasticum spe est; sicut non iudicat de internis, ita neque excommunicare conferunt ob solum actum interiore mortale: de ipsis enim solum iudicare potest, quae cognoscere valet: interna autem, & per se occulta, quae aliter quam per cognitantes reuelationem cognosci non possunt, vt sunt illa, quae sola mente perpetrantur, punire nequit, cum huiusmodi humana iurisdictio & potestati non subsint, donec vel per actus exterritorum, quorum sunt causa, manifestentur, vel per omissionem rei nota, vt missa praecipit, exprimantur ut communis Theologorum haber opinio, quae colligitur ex S. Thom. 1. 2. quest. 91. art. 4. ratione 3. Durand. 4. dist. 17. q. 8. num. 8. & q. 14. num. 6. Palud. 4. dist. 13. quest. 3. art. 1. concl. 8. & dist. 17. quest. 2. art. 5. Caiet. 2. 2. quest. 11. art. 3. & in Sum. verb. heresis. Maior. 3. di. 2. 5. quest. 3. Iac. Alma in tract. de potest. eccles. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 4. Ioh. Dried. tract. de Libert. Christ. lib. 3. pag. 60. in fine primae partis capituli tertij. Alph. a Castro lib. 2. de iusta haer. punit. cap. 18. & lib. 5. de potest. leg. pœnul. c. vlt. concl. 1. Sylvest. verb. excommunic. 7. num. 4. Sot. 4. dist. 22. quest. 2. art. 1. concl. 1. vlt. Hoc autem supposito, & quest. 2. art. 2. concl. 5. vers. primus eius casus. Nau. in Man. cap. 27 num. 56. & de pœnit. dist. 1. c. cognitionis pœnam, & in ca. Nouit. de iudic. Notab. 3. num. 142. Cova. in reg. peccatum 2. par. in princip. nu. 7. & alijs. Et ratio est; quia Iohannes Deus cordis scrutator est, & hanc sibi potestatem referauit, vt talis delicta puniat. Vnde nec homo nec lex vlla humana de eis iudicare valet, aut ea punire, cum ea cognoscere non possit. Hinc infertur.

15. *Primo*, non esse excommunicatum, qui heresim mentalem solum commiserit. Etsi enim heresim per actum mentis contrahatur, eo quod in mente est veritas ac consequenter heresim; ecclesia tamen nullum huiusmodi actum excommunicare intendit, cum in eius cognitionem ecclesia venire non possit. Quod verum esse intelligi debet, quando nullo signo exteriori eam exprefserit; si enim aut scripto, aut verbo, aut alio signo eam exprefserit, licet a nullo videatur, aut audiatur, excommunicationem Bulla Cenæ contra hereticos latam incurrit; Quia sufficit, quod natura sua sit probabilis licet contingat probari non posse, ad hoc, vt includatur sub potestate & iurisdictione humana, & pœnam eius. Vnde, vt recte monet Nau. in d. c. cognitionis confessarij audientes confessiones eorum qui vacillant in fide, interrogare debent eos, an etiam solo ore saltu protulerint heresim suam, aut alio signo eam manifestarentur, quando in ea erant, vt sic sciant an incidentur in censuras prefatae Bullæ Cenæ, & aliorum Canonum contra hereticos latas.

16. *Secondo*, Nec Simoniacus purè mentalis ullam censuram, aut pœnam, aut obligationem restitutionis incurrit; hinc glos. in c. Qui studet. 1. quest. 1. in verb. a communione. ait Simoniacum sola voluntate non esse excommunicandum, & Nau. in Man. cap. 23. nu. 11. & tom. 1. conf. conc. 1. num. 3. de censib. & tom. 2. conf. 53. de Simonia. Vgol. de ecclesiœf. Tab. 1. cap. 9. §. 12. num. 5. & colligitur ex c. fin. de Simonia.

17. *Terrio*, Nec voluntatem habens ferendi clericum, excommunicatus est, nisi actu feriat ex glos. & communione, in c. si quis pulsatus, de pœnit. dist. 1. Immo nec qui clericum

percutere conatur, in excommunicationem incidit, quamvis faciat, quantum velit, modo eum non percutiat. ex gl. in c. i. audiencia, & c. si vero 2. de sent. excomm. Hostiens. in Summa. num. 9. ver. 5. In primis ego quero, de sent. exco. Neque etiam excommunicatus est, qui solo animo etiam habuit clerici percussionem ab alio suo nomine factam, dummodo nullum signum exterius dederit, quod eam ratam habuerit, arg. c. cum quis, de senten. excom. lib. 6. & ibi glos.

18. *Quarto*, Qui venit animo infringendi ostia ecclesie, & non trangit, eo quod forte aliusea frigerit, non incurrit in excommunicationem c. conquestus, de sent. excomm. vt docet Card. in Clem. 1. quest. 3. de pœnit. dist. 1. Sicut nec attentans hominem occidere si non occidit, aut mulierat eum, irregulatus erit ex glos. & communione c. si aliquis, de homicid. Quorum omnium hæc sola ratio est: quod ecclesia de actibus internis indicate non possit, nec eos punire, cum eos cognoscere nequeat.

19. *Secunda propositio.* Ob peccatum mortale alienum, quis excommunicari non valet: Quamvis enim unus pro alio pœna corpore affici possit, vt ex Sacris literis contat Ge. 19. vbi paruuli Sodomitarum parentum, qui beneficio ætatis paterna flagitia nefciebant ecclesiæ igne consumpti sunt & pro peccato Amalechitarum & eorum paruuli, & bruta a Dominio interimi iubentur, 1. Reg. 15. & alij passim, vt latius tradit Gratianus in Summa. 24. quest. 3. & in cap. ecclesia, hæc in peccato, 1. quest. 4. & hoc ad uniuersum aliorum; pœna tamen spirituali, quæ animam respicit, qualis excommunicatio maior est, unus pro altero puniri non potest, vt expresse habetur 24. quest. 3. cap. si habes, ex S. Augustino Epist. 57. qua ratione in c. Romana. §. in Uniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6. dicitur, sententiam excommunicationis ferri non posse in Uniuersitatem, quia scilicet sic innocentes eis aliorum culpam excommunicantur, quod fieri non debet. Quam veritatem confirmant Glos. in Summa 1. quest. 4. & in Summa 24. quest. 3. Par. Rom. in c. Quæsivit. num. 4. & 9. de ijs, quæ sunt a maioris par. Capit. Rich. 4. d. 18. art. 3. quest. 3. & 4. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 1. concl. 5. corol. 5. Sotus 4. d. 22. quest. 3. art. 4. vlt. Tertium disserit. Couar. in calma mater, 1. par. § 9. nu. 3. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 17. § 8. num. 1. Ratio huius est: quia iurisdictione, & potestas excommunicandi, tantum se extendit ad mortale peccatum tanquam ad obiectum, pro quo fertur, vt superius dictum est. Sed nullus proper crimen alterius incidit in mortale, cum omne peccatum propria voluntate, non aliena committatur secundum August. lib. de vera relig. cap. 14. Hinc sequitur.

20. *Primo*, quod vxor pro crimine mariti excommunicar non possit: Cum enim peccatum mariti non sit peccatum vxoris non est excommunicanda vxor pro peccato mariti nisi esset particeps criminis; quamvis tunc non excommunicanda est pro mariti peccato, sed pro suo. Vnde in casu quo vir in hypothecam dedit terram, & insuper debitis obligatis absentia se de terra: & assignata sit vxori aliqua portio terra pro suo viuendo, & confitudo sit, quod vxor a creditoribus mariti conueniri possit, & nisi satisfaciat pro posse, excommunicetur, si vxori moita satisfacere recusat, excommunicetur pro peccato proprio.

21. *Secondo*, Nec filius pro crimine patris, nec seruus pro peccato Domini excommunicandus est, nechates ob delictum defuncti, 24. quest. 3. nec familia pro domini contumacia hac censura coerceri potest, 24. quest. 3. cap. si habes, §. vt ergo, vbi dicitur, quod illicite excommunicatur quis pro peccato alterius, neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis, & gl. in Summa. 24. q. 3. in vlt. Quod autem Felin. in c. cum sit Romana. num. 26. ver. 1. t. de appellat. vbi ait heredem excommunicati, de quo excommunicando ob eandem causam agitur, de bere iterum moneri. Quamvis enim heres eadem persona cum eo esse dicatur, cuius est heres ex glos. in c. is qui in ius, de reg. i. art. lib. 6. in fine, id tamen intelligitur, quantum ad hereditatem defuncti pertinet, non autem quoad penam ani-

mt,

me, aut corporis ipsius defunctis, ex eadem glo. in ca. non debet. de reg. iur. lib. 6.

22 *Tertio.* Nec Dominus pro peccatis suorum subditorum excommunicari potest: nisi committendo, vel omittendo sit particeps peccati populi. Si enim princeps notabiliter negligens & remissus fuerit in regimine populi sui, ita, ut propter eius negligientiam in seu remissionem populus labetur in publica criminis, & maximè contra ecclesiam; si sufficienter admonitus negligientiam suam emendare et non curauerit iustè quidem tunc excommunicari potest; Sed tunc non pro subditorum peccato, sed pro suo proprio excommunicari potest, ex Rich. 4. d. 18. art. 3. quest. 4. Vnde Hely pro peccato proprio punitus fuit, quia filios suos modo debito non correxit, i. Reg. 2. Sicut etiam excommunicari quis potest propter participationem cum excommunicato in criminis, vel in actibus prohibitis, si participando peccat; & tunc pro suo, non alieno peccato excommunicatur.

23 *Quarto.* Si quis dignitatis nomine excommunicetur, successor in dignitate in excommunicationem eius, cui succedit, non incurrit. Vnde excommunicato episcopo mortente, successor episcopus eadem, excommunicatione non ligatur, arg. c. aduersus. in fine, de immunit. eccl. vbi successor magistratus iaci, qui in excommunicationem incidit, eo quod clericos census solvere coegerit, non nisi facta nominatione, & post mensem in contumacia simili qua predecessor erat, perseverans, & non satisfaciens, in excommunicationem incidisse dicitur, vbi pro sua tunc contumacia, non pro alterius delicto, excommunicationem incurrit, & hoc colligitur ex cap. 1. & glo. ibi, in verb. ipsius, de offic. Vie. lib. 6. vbi dicitur, quod excommunicato Vicario, qui ei succedit, excommunicatione sui antecessoris non obligatur, & Panorm. in c. aduersus, num. 10. de immunit. eccl. vbi pro regula tradit, quod censura lata in a liquet sub nomine officij, non transit ipso facto in successore, sed tunc deum, si satisfacere noluerit de delicto commisso per predecessorum. Sic etiam glo. in c. 1. in verb. Procuratoris, & ibi Panorm. nu. 34. vt sit non contest. docent, Dominum ob procuratoris sui contumaciam excommunicari non posse: cum hac ratione alter pro alterius contumacia damnatur, quod est iniquum. Quod tamen ea ratione limitant, dummodo, admonita Domino prius contumaciam eius purget: Si enim postquam procuratoris contumaciam cognoverit, eam cum posset, non purgaverit: vel etiam procuratorem minus habilem sciens, confitterit, quia tunc intelligitor tam habere contumaciam sui procuratoris, excommunicari potest, quia culpam alienam non purgando cum posset, & debuisset, proptiam fecit per consenitum; & proinde tunc non tam ob contumaciam alienam, quam propriam iure excommunicatur. Memo igitur nisi ob proprium peccatum mortale censura hac excommunicatio ligari potest.

24 *Tertia proposicio.* Ob peccatum proprium mortale futurum excommunicatio ferri non debet, cum tanta censura & afflictio presentem culpam exigere videatur, vt colligitur ex cap. Romana ecclesia, §. caueant, & ibi glo. in verb. futuris, de sent. excomm. lib. 6. & glo. in c. fi. in verb. commiserint, de confit. lib. 6. Panorm. in c. licer de vitanda, nu. 9. de elec. Couat. in c. alma mater, i. pat. §. 10. in prin. Steph. Costa, in d. c. Romana ecclesia, num. 7. Hentiquez, lib. 13. c. 17. §. 3. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 9. §. 5. num. 3. & commun. Theologorum consensu. Quod tamen intelligendum est de excommunicatione speciali lata ab homine; hæc enim ob futura iudice ferri non debet: Non solum quia ut ait glo. vbi supra tractus futuri temporis non spectat ad indicem, i. f. de vñr. sed etiam quia iudex de sibi probatis sententiā ferre debet, arg. i. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præfid. quod de futuri ferri non potest. Vnde excommunicatio hoc modo fieri non debet: excommunico Petram si futrum fecerit. Dixi hoc intelligendum de excommunicatione lata ab homine, quia a Canon. e, vel Statuto recte fertur, & ferri solet pro culpis futuris, vt habetur in c. A nobis, i. de sent. excomm. vbi decisum est, excommunicationem generalē posse in hunc modum ferri. *Quis quis futrum fecerit, sit excommunicatus*, vt 17. q. 4. habetur

in c. si quis suadente diabolo, si quis clericum percosset & excommunicatus sit, & ita a iure validè fertur excommunicatio pro culpis futuris, vt etiam ex c. vt animarum perculis, de constit. lib. 6. colligitur. Ratio est: quia Lex, & Statutum potest respicere futura, & maius futuris quantum potest obuiare solet, prout Panorm. in d. c. licer, num. 9. annotavit. Sententia autem specialis hominis ad præsentia tantum vi diximus, extenditur. Dixi etiam id intelligendum esse de sententia speciali hominis, nam generalis sententia excommunicationis aliquando etiam ab homine pro futuris culpis ferri potest, non tamen indistincte aut semper, aut communiter, sed ex causa tantu rationabilis, quod etiam permititur in d. c. Romana §. caueant, in fine, vbi subditur: *aut aliarationabilis causa subit.* Causa vero rationabilis aut generaliter ferendi sententiam excommunicationis, est, quoties aliquid delictum in urbe vel provincia frequentissimum sit, & eius loci homines admoniti non cessant, potest tunc sententia ab homine generaliter ferri ad imitationem Legis, & Canonis, in eos, qui crimen illud deinceps commiserint; cum enim moneantur a iudice, ne delictum illud committant, & tamen non verentur illud auctoriter committere, inste excommunicantur, donec satisfactione premilla humiliter absolutionem ab Ecclesia petant, & obtineant. Causa etiam rationabilis sententiam generaliter ferendis quando aliqua culpa processit, & verisimilis coniectura est quod deinceps committetur, cuius rerum exemplum dat glo. in d. §. caueant, in verbo culpa: quia enim negligenter versantur clericis in officiis diuinis recitandis, potest iudex recte sententiam excommunicationis in hunc modum proferre. *Excommunico omnes clericos qui deinceps horis Canonis non intererunt.* Et id satis docet Pontifex in d. §. caueant, in illo verbo vel culpa, seu offensa præcessit, vbi glo. in verb. offensa, dat aliud exemplum, de comulgato, qui compulsius ab Ecclesia conubinare ecerit, poterit Episcopus in eum sententiam excommunicationis ferre, si vltius ad eam redeat. In huius modi tamen sententia ferendis prudenter & cautè prælati se gerere debent, ne aut nimia severitas laqueum potius conscientijs infirmis, quam salutem afferat; aut facilitas excommunicandi contemptum censurarum pariat.

25 *Quarta proposicio.* Excommunicatio maior ob peccatum proprium mortale præteritum ferri non potest. Quamvis enim Caetanus eius sententia fuerit in 2. 2. quest. 69. art. 1. ad secundum, excommunicationem a Papa saltem ob commissum præteritum ferri posse, dum dicit, quod sicut ante factum potest excommunicari quicunque futrum vel incendum commiserit, & huiusmodi, ita post factum potest excommunicari quicunque fecit. Vnde existimat B. Gregorium excommunicasse quandam occultum authorem libelli infamatorij pro peccato tantum præterito, & habetur in c. Quidam maligni, 5. quest. 1. alij tamen omnes nec Papam pro peccato præterito absoluere excommunicare quæciam posse docent, nisi in futurum pendeat scandala restitutio aut satisfactione. Sic Sotus lib. 5. de iustit. & iure, quest. 6. artic. 2. verific. illud tamen argumentum, & 4. d. 22. quest. 1. art. 2. concl. 4. & de legendo secreto, memb. 2. quest. 6. ad secundum. Naua. in c. inter verba, num. 306. Pet. Nauat. lib. 2. de restitu. cap. 4. num. 1. 6. Michael Saloni, in 2. 2. quest. 69. artic. 2. contron. 7. ad terrum. Hentiquez lib. 13. cap. 17. §. 3. Vgol. de eccl. censur. Tab. 1. capit. 9. §. 5. numer. 5. Couat. in c. alma mater, 1. p. §. 10. numer. 4. Steph. Costa, in c. Romana, num. 7. de sen. excomm. lib. 6. Ludouicus de Beia palest relus in respon. casuum conscientiae, parte 2. casu 2. in fine, & colligitur ex d. c. Romana §. caueant, de sent. excomm. lib. 6. vbi Innocentius IV. prohibet, ne pro commissis culpis excommunicationem ferant sub hac forma, si de illis infra tale tempus minimè satisficerint, & ratio est manifesta: quia excommunicatio non fertur nisi in rebellem, & inobedientem, cum non aliter data sit ecclesiæ potestas ut quæciam habeat tanquam Ethni cum & Publicanum, quam si eam non audierit. Matth. 18 & c. si episcopus, 11. quest. 3. inobedientia autem non respetat præterita, quæ iam non sunt in hominis facultate quin sint facta, sed solum futura. Nec Apostolus Corinthium illum excommunicauit, quia fornicatus fuerat, sed quia

per-

- permanebat in suo delicto, nec paenitentia obediens. Deinde excommunicationem omniem præcedere debet admonitio, ut est definitum in c. Sacro, & c. per tuas de sent. excom. & c. Romana, §. porto, & c. constitutionem de sent. excom. lib. 6. & idem si ab homine, admonitio expresa & explicita; si a iure ipsum ius valet pro admonitione, circa præteritum autem locum non habet admonitio. Evidenter si quis pro peccato præterito excommunicarietur, si pè eum excommunicari contigeret, qui iam est de eo contritus, & in gratia, cum tamen non nisi ob mortale peccatum excommunicari quis debeat. Qui denique accedit vius & praxis Ecclesiæ, que neminem ex quā sub hac forma excommunicat. *Excommunicato qui hoc fecisti, (sic enim pro peccato præterito excommunicariatur) sed nisi hoc feceris, nisi ab alio restitueris, aut satisfeceris, aut si hoc crederis, aut hoc feceris, ac c. præterea requisiti de appellando excommunicantur a iure heretici, peccato clericorum, & alij. Nemo igitur pro peccato præterito absolvitur excommunicari potest; sed solum si scandalum, aut restitutio, aut satisfactio in futurum pendeat, & mora in his præfandis præcedat, aut alia rationabilis causa subsistat, ut in d. c. Romana, §. caueant, de sententi excom. lib. 6. Pontifex statuit. Si enim quis aliquid furatus sit, & monitus non restituit; aut aliqui iniuriam intulit, & monitus non satisfacere; aut peccatum aliud commisit, & monitus paenitentia recusat, aut aliqui pecunias debet, & monitione præmissa non vult satisfacere; tunc quidem iustè in tales excommunicatione ferri poterit, sub hac conditione nisi intra tantum temporis restituatur, aut satisfecerit, aut paenitentia excommunicatur, quo casu non pro peccato præterito, sed pro presenti inobedientia, culpa, & mora in non restituendo, aut non satisfaciendo excommunicationem incurrit; id quod ex d. c. Romana, §. caueant, colligitur. Et hac ratione Apostolus Corinthum, ut diximus, incestuum, prius monitum quia permanebat in delicto, nec obediens volebat penitendo, iustè excommunicabat. 1. Corin. 5. Sic S. Ambrosius ingressum Ecclesiæ Theodosio Imperatori interdixit, eundemque excommunicauit, nisi cum paenitentia publica pro cede apud Thessalonicanam facta satisfaceret, prout ex Theodotero lib. 5. hist. cap. 18. & Niceph. lib. 12. hist. c. 41. Russino lib. 11. hist. c. 18. & c. cum a. apud Thessalonicanam, 11. q. 3. colligitur.*
26. Et denique hac ratione S. Gregorius authorem libelli infamatori excommunicauit, non quidem ob commissum delictum (ut voluit Gaiet.) nec supra debitum prodendi se absoluere, aut conditionaliter, sed nisi restitueret famam ad quamcum iure naturæ, cum ob Papa præceptum tenebatur, etiam cum periculo proprie famæ; & etiam si sic manens in peccato, & non satisfaciens, Sacramentum corporis & sanguinis Christi sumere præsumeret. Nam ibi sibi habetur, *Si vero quia latet, & quoniam nescitur, teneri ad disciplinam non vales, si tanti malo conscius, & prohibitus, corpus & sanguinem Domini percipere præsumit, anathematis unctione percutiatur.* Excommunicatio igitur fertur super id quod erat futurum, & de sua natura malum: nimis, si famam ablata non restitueret, aut in peccato commisso persistens Eucharistiam sumere præsumeret; Siquidem infamator non restituens famam, quam potest & iure naturæ supposito, sine periculo vita, etiam cum pro priæ famæ iactura, quando alius restituendi illam non reperiatur modus restituere tenetur, existit in peccato mortali existens autem in peccato mortali, a Sacra communione abstinere debet. Quæ solutio authoribus prædictis, & mihi maxime placet; nam perinde se habuit illa excommunicatione D. Gregorij sicut quæ nunc communiter fertur ab Episcopis contra non restituentes aliena, non enim excommunicatur pro peccato præterito furti, quo illa rapuerunt, sed pro peccato in quo perseverant volentes ea restituere, cum ad id iure naturæ simpliciter, & cetera omnia censuram teneantur. Nō igitur lib. peccatum præteritum excommunicatio ab homine absolute ferri debet, ut late tradidit Panorm. in cap. P. & G. num. 7. de offic. deleg. neque etiam sub ea conditione, si intra certum diem, vel tempus certum non restituerit, aut satisfecerit, nisi mora in exhibenda satisfactione, vel culpas seu offensa præcesserit, ut in d. c. Romana §. caueant præcipitur: *Est enim omnino necessarium, quod mora ita, seu culpa præcedat, permonitionem competenter, triam felicitet, & canoniam, ut patet ex d. c. Romana, §. porto, & §. caueant. Hinc conatur, quod d. c. Romana, non repugnet c. præterea requisiti, de appellata, ubi Celestinus Papa III. docet posse quem excommunicari ea conditione, si infra viginti dies Sempremonio non satisfecerit, aut quantitatem debitam ei non soluerit. Respondetur enim in casu d. c. præterea moram tria canonica monitione, aut una sufficiente præmissa, in non satisfaciendo præcessisse, unde si nulla præcesserit monitio, aut mora illa culpabilis loco monitionis non habeatur, excommunicatio sub hac forma contra aliquem lata, si intra certum diem non satisfecerit, nulla erit; nec qui intra ralem diem non satisfecerit excommunicatus erit cum ut diximus, necessaria sit monitio ad hoc, ut quis excommunicatione ligetur. Quod si quis petat, quando erit reperire casum in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa, ita ut excommunicatio in commissum peccatum lata non te neat? Respondetur cum glossa, in d. §. caueant, in verbo, offensa si iudex statim potest cōdemnationem factam in persona, præcipit quod soluat, alias excommunicetur hic non præcessit mora; aut vadit ad Ecclesiam & inuenit clericos sollicitos circa horas, & tamen excommunicat, hic non intercessit culpa; aut inuenit clericos bene continentis, & excommunicat eos qui non seruant continentiam, hic non præcessit offensa, unde talis excommunicatio sine debita monitione lata, non valet.*
27. Ceterum licet communiter requiratur monitio prædens sententiā, dari tamen potest casus in quo excommunicatio contra aliquem ferri possit sub hac conditione, si infra certum tempus non satisfecerit, etiam nulla præcedens mora, culpa, vel offensa, scilicet si consensu ipsius excommunicandi accedit, in hunc modum; si quis coram iudice Ecclesiastico præmitat solutum centum Petro intra mensim, subiiturus alioquin excommunicationis censuram ab eodem iudice statim in eum ferendam, quamvis enim tria monitio prævia iustitia sit ad hoc, ut excommunicatio sit iusta, in utilitatem publicam, cui priuatus cedere non potest, in casu tamē hoc, quo debitor promittit se certum Petro intra tale tempus persolutum, non contentit in ipsum statim ferri excommunicationem sub ea conditione nisi soluerit Petro intra certum tempus, sed accipit tempus illud viuis mensis pro canonica monitione, & se forse culpa affectum & dignum excommunicatione fateatur, infra tempus illud centum non soluerit Petro; ideoque iustè hoc modo excommunicatio in eum fertur, ut latius tradunt Innoc. Host. & Panor. in c. P. & G. de offic. de leg. & idem Panor. in c. cum sit Romana, sub finem de scripta, quos referunt & sequuntur Nau. in c. cum continet, de scriptis nullatus causa, num. 4. & 5. & Cou. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. Ita ita defenditur ius Gurie Romana, ubi frequissime qui pensionum constitutione & resumptione cōsentiantur, a Papa vel ab eo, qui eius vicaria opera ad hoc viri excommunicantur majori excommunicatione, ea conditione, si pensionem die constituto non soluerint; immo & ratione huius consensus, non poterit qui consentit, ab hac sententia excommunicationis pendeant conditiones, nec ante diem appellare, ut Inno. Host. Panorm. & Couar. ubi supra, scribunt: *Quæ omnia ideo defendi possunt, quia sunt ex consensu ipsius excommunicandi.* A dicto autem die, seu conditione, & non ante excommunicatio vim, suscipit excommunicatione habet.
28. *Causa* igitur, ut rem paucis absoluamus, ob quæ excommunicatio ferri potest, & debet est, peccatum ob mortale pro prium graue, contumacia, & inobedientia, quo quis Ecclesiæ obediens recusat, ita S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 21. art. 3. Alex. de Ale. 4. par. S. Bon. q. 1. art. 2. memb. 1. art. 3. S. Bon. 4. d. 18. in vlt. par. dñi, quæst. 2. 1. ch. 1. d. 18. art. 3. quæst. 2. Joan. Bach. 4. d. 18. quæst. 1. art. 1. Gab. 4. d. 18. quæst. 2. art. 1. Coro. 1. & 2. Dur. 4. dñi. 18. quæst. 3. num. 7. S. Bon. 4. d. 22. quæst. 1. art. 2. conclu. 2. Mart. Ledeim. 2. 4. quæst. 23. art. 3. Henr. 4. lib. 1. de excommunic. cap. 17. §. 3. Nau. in Mar. cap. 27. num. 9. Couar. in cap. alma mater, 1. par.

1. pat. 5. 9. num. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. Pisanello, verbo. excomm. 1. vers. Quibus ex causis. Angelica, verbo. excommun. 1. num. 22. Tabiena, verbo excommun. 1. vers. Tertio, virum excommunicatio. Vgolde eccl. ensi. Tab. 1. cap. 17. §. 7. & c. 18. §. 3. Panorum. in c. Qua fronte, num. 7. de appellat, & in c. significavit, num. 1. & 4. de offic. ordin. & c. cum non ab homine, num. 2. 5. de iudic. & in c. cu. sit Romana, num. 33. & in c. fraternitatis, num. 1. de cler. ex comm. ministr. & in rubr. num. 1. de sen. excommun. & iol. c. officij, num. 1. tit. eod. & in c. ex parte, num. 3. de verb. si. gnif. Iohannes Crozus in c. vt animarum, num. 26. de confi. tut. lib. 6. Steph. Costa in c. Romana, num. 6. de sent. exco. lib. 6. & glos. in c. ex parte, 1. in verbo. pro contumacia, & verbo iussus, de verb. signif. & colligitur ex Matth. 18. vbi solum excommunicandus dicitur, qui præmissi salutariibus manitus, Ecclesia audire non vult & latius traditur in c. Nemo Episcoporum, 11. q. 2. vbi inter alia dicitur. Quia anathema est aeternæ mortis damnatio, non nisi pro mortali imponi debet criminis, & illi qui aliter non potuerit corrigi. Huius autem incorrigibiliatis signum est contumacia, solus enim contumia refugit correctionem. Contumia enim quasi tumidus, vt vox ipsa denotat, & clavis factus, ecclesiam audire contemnit, dum iudicis præceptum quo aliquid fieri præcipitur, aut non fieri prohibetur, obseruare contemnit. Siue ergo lex aliquid præcipit, aut prohibet sub excommunicatione, siue homo, qui non obtemperat, contumax esse censur; contumacia enim nihil aliud est, quam inobedientia quadam, qua ius dicenti non paretur, arg. l. contumacia. ss. de re iud. & c. 2. & ibi glos. in verb. contumaciter, de dolo & contumac. Et denique ob solam contumaciam siue a iure, siue ab homine excommunicationem ferri posse, & debere, inde probatur quod excommunicatus statim aetate a contumacia discedit, & Ecclesia patere paratus est, a quacunque excommunicatione iuris, vel hominis incuria, ecclesia cu. absolvit, etiam post mortem, vbi id opus fuerit, vi habetur in cap. ex literis, de constitut. & c. A nobis, 2. & c. Sactis, de sent. excommun. DD. ibi.

30 Ceterum vt ex c. solit. & c. venerabilibus, §. porro, & ibi glos. & Steph. Costa, num. 3. de sent. excomm. lib. 6. & cap. per tuas, cod. tit. in antiqu. & c. ex parte, 1. de verb. signi. colligitur contumax quis daobus modis esse potest, omnium manifestus, & præsumptus, & veterque excommunicatus esse potest. Multis item modis de manifesta contumacia conuinci potest.

Primo quidem, vbi in iudicio monitus, & citatus, vt ad talem diem compareat, aut creditori suo satis faciat, ipse coram iudice etiam pro re alia sedente, & præsente aduersario respondet se id nolle facere, aut nolle comparetere, nul la probabilitate legitima ratione redditum.

Secondo, si citatus, & monitus ad aliquid faciendum, vel ad comparendum, vel ad desistendum a re prohibita sibi a iudice, extra iudicium, se nolle venire, facere ait desistere dixerit, dummodo de hoc plena fides fieri possit, quicquid glos. in c. venerabilibus, §. porro, in verbo in iudicio, de sent. excomm. lib. 6. id verum esse neget, si id extra iudicium dixerit, quod verum esse potest, quando non potest probari illum ita dixisse secus autem, si probari possit, vt diximus, ad quod probandum non sufficit, vt hoc in terim breuiter dicamus, quod nuncius dixerit, citatum respondens, se nolle venire. Si quidem nuncio duxata ereditur de ob, quod illi commisum est ad actum merum citationis, vt illi credatur an citauerit, necne: sed si quod ultra dixerit, et non creditur, puta, si referat quod citatus dixit se nolle venire, vel quod non comparebit, inquam, coram iudice citante, vel si quid aliud referat quam si sibi commisum de qua re latius agunt DD. in c. cum paratis de appellat, & in c. Quoniam contra falsam, de probat. & in l. si quis Decurio, C. de falsis, & glos. in d. §. porro, in verbo in iudicio.

Tertio, Si constituerit ipsum fuisse & esse personaliter citatum, vt quia citatio ipsa apprehendit eum principaliter, & ille sic citatus noluerit venire, dummodo alias non appearat de legitimo impedimento, vt probat textus in d. §. porro, in versiculo, idem est, ad finem ibi, pro eo quod in

itineri caput est. Immo & fortius, dicetur quis manifestus contumax etiam si principio citatio illum non apprehenderit personaliter, sed ex facto habuit notitiam ipsius citationis, qua spreta, neglexit comparere.

Quarto, Si contra prohibitionem facit aliquid, quod negare non potest, vt si prohibitione concubinatus intra dominum teneat, etiam tamen tener, omnibus, vel majori parte vicinia id scientibus, & dicitur hoc notiorum facti.

Quinto per iudicis sententiam, vt cum iudex aliquem ad comparendum tali die citauerit, & ipse locum tutum sibi non esse respondit, iudex tamen locum tutum prouinciat ipso non appellante. His omnibus modis verus contumax esse dicitur, & excommunicari potest.

31 Contumax etiam præsumptus excommunicari potest, vt in d. c. venerabilibus, in §. porro habetur. Et haec contumacia varijs modis conuinci potest.

Primo, Si citatus extra iudicium, & absente aduersario se comparere nolle dixit: talis etiam postea mutata voluntate venire volebat, sed tamen aliquo impedimento, putavaletudine, tempestate, vi fluminum, aut alia de causa detentus est, vt venire non possit, contumax esse præsumitur gl. d. §. porro in verb. impedimento.

Secundo, vbi nihil dixit, sed vel latitauit, vel alio modo curauit, ne ad eum citatio veniret, vt habetur in c. Quoniam frequenter, §. porro vt lite non contestata.

Tertio, vbi quis patre noluit, aut non potuit, sed tamen nullo ex predictis quinque modis id manifesto constat: quia enim non venit, aut quod præceptum ei fuit, non fecit. Ecclesia cum contumacem esse præsumit, ideoque hac de causa eum excommunicare potest. De qua re latius, Legista in l. Diuus, ss. de in. integr. restit. & Canonista in d. §. porro, & in Clem. Si ante de dolo & contumac. & ibi Benedictus Capra, vult. 12. & 13. & Guil. de monte Laud. in d. Clement. numer. 1. & Paulus de Eleazar. in Rubr. de dolo & contumac. numer. 9. Steph. Costa, vbi supra, & alii.

Quoniam autem tres modi contumacia in c. certum est, 11. q. 3. pro quibus excommunicatio ferti solet, vbi dicitur. Ceterum est pro his tribus criminibus, aliquem excommunicari debere: cum ad Synodum canonice vocatus venire contemnit, aut si postquam illuc veneris, Sacerdotis talibus respuit obediere præceptum, aut si ante finitam causa sua examinationem a Synodo abire presumit. Quod autem hic dicitur de synodo tribunal etiam de foro cuiuscumque iudicis intelligi debet. Quocunque ergo hotum modorum quis contumax fuerit, & insus a iudice, vel a Lege aliquid facere, vel non facere, vel statuere, restituere, emendare delictum, & non obediens, tanquam contumax excommunicari potest. Ex eo enim quod superioris præcepto, cui obediens tenetur, non obediens est, contumacia culpam contrahit, quod verum est, non solum si ex contemptu, quod præceptum, aut prohibitum est, omittit, aut committit, putat quia nolle iudici subesse, eiusque voluntatem excusat, quod speciale peccatum inobedientia constituit, vt late tradunt. S. Thom. 2. 2. quest. 10. art. 1. ad primum, & Cajet. 2. 2. q. 10. art. 2. C. G. in c. alma mater, 1. par. §. 9. num. 3. Henriquez lib. 13. c. 17. §. 2. & 3. sed etiam si aliqua alia de causa contra præceptum legis, aut iudicis faciat, quod materialiter tantum inobedientia est, & ideo formaliter ad aliam speciem peccati pertinet, nempe ad eam super qua præceptum fuerit constitutum. Vnde si quis monitus, vt iniuriam compenset, ablatu restituat, adulterium dimittat, nec tamen id ex contemptu, sed ex inuidia, avaritia, aut libidinis appetitu faceret, iuste tamen excommunicari potest ob inobedientiam & contumaciam in non parendo, quamvis contumacia haec & inobedientia materialiter tam sit. Immo vero, quamvis res que perciperetur leuis est, & non mortalis peccati materia, si tamen a superiori sub excommunicatio pena fieri, aut non fieri precipetur, & ex modo præcipendi colligi posset iudicem intentionem habuisse obligandi ad mortale, maxime quando res præcepta ad commune bonum ordinata est, vt siue beret omnes ad processionem venire, aut in locis suspectis ad cōcionem omnes sub eadem pena vocaret, qui ex contemptu non obediens, iuste excommunicari posset. Res enim

nim quae de se peccatum non est, aut non, nisi leue, quia ad commune bonum ordinatur, sit grauis, ob solam Iudicis obedientiam. Hinc glos. in c. duo sunt, in verbo, videbatur dist. 96. ait, quod licet pro minimis causis quis excommunicandus non sit, c. episcopi, i. q. 3. qualibet tamen contumacia digna est excommunicatione. Idemque tradunt P. norm. in c. Sanè, i. num. 5. de offic. deleg. & Henriquez, li. 13. de excomm. c. 17. §. 2. Pro sola igitur contumacia excommunicatio fertur. Quod si pro delicto aliquando excommunicatum aliquem legamus, seu pro peccato, ut c. ex parte, i. versic. vel etiam pro offensa, de verb. signif. & c. solet. & c. venerabilibus, §. porro, de sent. excommun. lib. 6. & c. alia, i. 6. q. 1. id ita intelligendum est, quod pro delicto, peccato, & offensa excommunicatus est, quia in eo perseverat, & monitus emendare noluit, aut satisfacere, aut iurari, & iudicari patere, & ideo pro contumacia proprie, non pro delicto excommunicatio pronuntiatur.

32. Et quamvis ob solam contumaciam excommunicatio ferenda sit, non tamen satis est contumacia quacunque, etiam mortalium neque quocunque mortale, ut rationaliter quis excommunicetur, sed contumacia ob peccatum graue & enorme, quod alio modo curari nequeat. Vnde S. Thom. in addit. 3. part. quæst. 21. art. 3. Alex. de Ales, 4. par. Summa, q. 21. membro 1. artic. 3. S. Bon. 4. d. 18. in vlt. par. dist. quæst. 2. Dur. 4. d. 18. q. 3. num. 7. Mart. L. desm. 2. q. 23. art. ... Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. concil. 4. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 17. §. 4. docent, quod licet pro damno temporali Ecclesia iuste aliquem excommunicare possit, raro tamen, & non nisi pro spoliatione bonorum Ecclesiae, & pro decimis, ut habetur i. 6. q. 7. Can. omnes de cimis fetri debet, sed neque pro his, aut alijs quibuscumque causis statim ferenda est, sed alijs omnibus prius tentatis remedij. Cuius rei haec ratio est: quia cum excommunicatio gravissima pena sit, c. corripiantur, 24. quæst. 3. penae autem medicinales sunt secundum Philosophum 2. Ethico, pro correctione delinquentium, sicut proceditur in medicina corporali, sic procedi debet in excommunicatio, sed immateria corporali procedendum est inchoando a medicinis leuioribus & minus periculis, ne natura nimis grauatur, postremo autem viendum est fortioribus medicinis, ergo similiiter in excommunicatione ferenda, prius viendum erit admonitionibus, & comminationibus tanquam leuioribus medicinis, que si ad reuocandum hominem a malo non sufficiant, sed contumax & rebellis contumaciam, excommunicari debet a iudice iam non habente quod contra ipsum amplius faciat, ex S. I. Thomas, & alijs vbi supra, & colligitur ex d. c. omnes decimæ, i. 6. q. 7. & 24. quæst. 3. c. corripiantur, & cap. ecce autem, vbi id latius ex Prospero lib. 2. de vita contemplativa, cap. 7. declaratur. Hinc Gregor. Nazianz. in orat. de moderat. in disputa. seruanda, & Apologia 1. & S. Chrysost. homil. de anathem. & hom. 70. ad pop. Antioch. in eos inuictur, qui omnibus indistincte Ecclesia portas apertunt, & absque delectu ipsi claudunt, & ex ea eostem pariter omnes eiciunt. Et S. Ambrosius lib. 2. de Offic. ca. 27. ait: Cum dolore amputatur etiam quæ purrit pars corporis, & diu traetatur si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc a medico bono absconditur. Sic Episcopi boni affectus est, ut optet sanare infirmos, serpentina auferre vlera, aduare aliquam, non absindere; & postremo quod sanari non potest, cum dolore abscondere.

33. Hoc denique Concilium Tridentinum sess. 25. de refo. cap. 3. nouissime statuit omnibus Ecclesiasticis iudicibus mandans, ut in causis iudicibus quales executione realis, vel personalis in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsi fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam defendo a censuris Ecclesiae, maxime ab excommunicatione. Et addit. idem Concilium, ut in causis ciuilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, iudices Ecclesiastici non procedat per Censuras, sed per multas pecuniarias, per capitam pignorum, personaliumque distinctionem, aut per priuationem beneficiorum. In causis vero criminalibus, (si executione realis, vel personalis fieri poterit) erit a censuris abstinentia; sed si dicta executioni facile locus esse non posset, sicut in iudicis spirituali gladio in delinquentes vici, si ta-

men delicti qualitas, præcedente bina saltet, motione, etiam per edictum, sed posset. Pari modo de excommunicationibus, quæ pro rebus perditis, aut subtrahitis, vel etiam ad finem reuelationis, terri solent, idem Concilium duo statuit.

Primum est, ut solus Episcopus, (sub quo intelligitur eius Vicarius generalis, ex Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 4. qui citat Bernardum Diaz Regula 242. & constat ex declaratione Congregationis Card. 25. Feb. 1581.) vel prelatus superior possit pro his rebus excommunicare. Et idem de Vicario ad formam Concilij Tridentini sess. 24. de refo. cap. 16. a Capitulo Sede vacante constituto, dicendum est, ut censuit Congregatio Card. 14. Augusti 1586. quia ad Capitulum transeunt ea, quæ sunt iurisdictionis necessariae, ut est Excommunicatione. His autem exceptis, probabilitate ex hoc loco Concilij colligitur, quod si quis prælatus inferior, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos non habet, pro huiusmodi rebus excommunicaret tentaret, excommunicatione nulla erit, vnde nec Archipresbyter, nec visitator Episcopi, huiusmodi generali excommunicationem ferre valent. ex Henriquez, vbi supra.

Secundum, quod idem Concilium in hac re statuit, est, ut neque apud eius Episcopo, aut alijs pro quaquam res perdita feratur excommunicatione, sed standibus his conditionibus; quarum Prima & principialis est, ut res perdita sit res non vulgaris, id est, sit res magni momenti. Secunda ut non procedatur ad excommunicationem nisi causa diligenter, & magna cum maturitate considerata & examinata sit. Tertia, ut post hoc examen inuenientur causam esse talem que vere moueat ipsum ad ferendam excommunicationem. Quarta, ut non moueatur ad ferendam excommunicationem cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate. Quinta, ut Episcopus vere iudicet pro re, loco, persona, aut tempore conuenienter, ut excommunicatione feratur. Quæ omnes conditiones si adint, iuste excommunicatione ferri poterit. His similia scriptores omnes & Theologi tradunt: nam Victoria tract. de excommunicatione, conclusione 5. & Getson 3. par. de vita spirit. lect. 4. corol. 6. & 7. dicunt esse peccatum, concedere excommunicationem pro rebus perditis, aut subtrahitis nisi grauus causa virget, & Sotus 4. d. 22. q. 1. art. ... concil. 4. addit., si debitor sit notus, & notum debitum, nulla ratione procedendum est per excommunicationem ut debitor creditori soluere cogatur: maximè in locis, vbi Episcopi utramque iurisdictione sicut etiam ciuilium, quam spiritualem habent, cum excommunicatione locum non habeat nisi vbi alia non est via possibilis puta, quando furtum ab occulo fure commisum est.

34. Circa excommunicationem vero factam ad finem reuelandi, cuius Concilium Tridentini, vbi supra sess. 25. c. 3. de refo. meminit breuiter annotandum est, illam a iudice latam non incurri, nisi in eo casu quo quis tenetur, vel iure naturali, vel Diuino, reuelare delictum; vel a iudice iuridice cogi possit sub pena peccati mortalis ad illud reuelandum: neque iudex procedat per viam inquisitionis & iubeat

ADDITIO.

Adde, ex hoc loco Concilij, vbi decernitur, quod remedium censurarum de cetero sit remediam subficiarium, declaravit olim Sac. Congreg. quod si duo in solidum obligantur in contractu, & contra alterum ipsorum potest procedi realiter & personaliter, contra alterum vero non tunc iste non poterit excommunicari, cum tunc non possit dici non suppetere actori remedium ordinarium iura sua in iudicio prosequendi: Ethicu colligit Nau. ca. in utr. verba num. 814. II. q. 3. quod monitorium generale excommunicationem minans contra non reuelantes non valit, si sit, vel tunc potest pars: huiusmodi enim litera non conceduntur nisi ei, qui dicit se nescire, quis sit eius debitor ex capite in illis contentis; cum non detur remedium extraordinarium, nisi quando non habetur recursus ad ordinarium.

iubeat reuelati per viam denunciationis; siue iudex procedat per viam accusationis, & iubeat reuelari per viam testimonij. In vitaque enim via non semper ille, qui aliquid scit, reuelare tenetur, nec ad reuelandum obligari poterit; vnde, in casu quo homo ad hoc obligari non possit, non incurrit excommunicationem, quamvis sciat, & non reuelat. vnde, si index excommunicationis ferat in hunc modum, ut qui fecit aliquem furtum aliquod commisisse, aut bona Petri deuenire, nisi intra decem dies id patefecerit, statim excommunicatus sit, is solum ad reuelandum sub praedita pena tenuerit, qui vel a iudice iuridice interrogatus: vel alias iure naturali, vel diuino id ipsum manifestare obligatur, ut latius traductus Angelica, verbo, excommunicatio. 3. & 20. Sotus de ratione deteg. secret. memb. 2. q. 6. & Nau. in Man. cap. 18. nu. 49. & c. 25. nu. 46. vbi docet, non teneat aliquem manifestare delictum.

Primo quando peccatum est occultum, aut peccator se corrixit, aut sola fraterna correctione probabilitate ceditur emendaturum se; in enim non est parentum ante fraternam correctionem, etiam si sub pena excommunicationis praeciperet, ut fieret denunciatio, non praemissa correctione fraterna, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. in corp. & ad 5. & Soto vbi supra: ex Christi enim mandato, denunciationem praecedere debet fraterna correctione, quod praecipto inferioris tolli non potest.

Secundo quando delictum nequit probare.

Tertio, quando a talibus quempiam delictum commissoe audiuimus, quibus fides non est adhibenda.

Quarto, vbi alius iam delictum denunciasset; nam ex quo iudex factus est certus, certior fieri non potest. c. eum, qui, de reg. iur. lib. 6.

Quinta, vbi noui eum, qui rem suu abfuit, eam retinere in compensationem alterius tanti, vel pluris, quod sibi debetur a Domino rei.

Sexto, si id per solam confessionem sacramentalem sciret.

Septimo, quando per solam consultationem secretam, pro consilio habendo id a detinente sciret. His enim in casibus non manifestando delictum excommunicationem non incurrit; in alijs autem tenebitur illud patefacere, alias in censuram latam incidet.

33. Sed neque Reus, qui delictum commisit, interrogatus sub eadem pena se prodere tenuerit, cum nemo seipsum infamare debeat. Ut ex eodem Nau. in Man. c. 18. nu. 41. & Vgol. Tab. 1. de Eccles. cens. c. 17. §. 4. num. 5. & communione Theologorum constat, dummodo tamen iuridice non facit interrogatus, nimis a suo iudice, & de delicto saltem semiplenè probato: & semiplenè probatum delictum esse sciat reus, tunc tenetur se prodere, alias peccat, & excommunicationem incurrit, ut idem Nau. in Man. c. 18. num. 57. & cap. 25. num. 36. & in ca. humanae aures, 2. 2. quæst. 5. numero 10. & cap. inter verba, conclus. 6. numero 20. tradidit.

36. Quando autem fertur excommunicatione ad aliquid, reuelandum extra iudiciale, tunc non tenetur quis in conscientia reuelare, nisi praemiterit correctionem fraternal, & si per correctionem fraternal emendetur, denunciare amplius non tenetur. Si vero nulla spes emendationis sit per correctionem fraternal denunciare tenetur. Ratio huius est; quia omnis inquisitio extra iudiciale est praecise, & solum ordinata ad ipsius rei emendationem; & consequenter ad aliorum infectionem tollendam; nec vlo modo a Re ipsius penam & castigationem referuntur; vnde hoc ipso quod aliunde ipse corrigitur, ratio reuelandi cessat. Et hinc plerique Doctores colligunt communiter, neminem tenet ad reuelandum aliquid iudici extra iudiciale, quia iudex non correctionem solam Rei, sed penam etiam eius querere praemittit; de qua re latius suo loco dicendum erit. Quia intelligenda sunt, quando præcipitur, ut reuelatur fratri delictum; si enim sub eadem censura præcipiatur, ut quicunque habuerit has, vel illas scripturas, quæ quo quo pacto ad aliorum ius attinent, tunc eas omnino proferendas esse sententia Sotus 4. d. 22. quæst. 1. art. 2. conc. 4. ver. Tertio potest contingere; nec sufficere putat, ut qui habet

se excusat, dicendo, quod indè vexationem timet, nisi forsitan omni dubio procul manifestissimum sit; taliter illas ad meum ius conducere, ut nullatenus ad alterius ius confirmandum attineantur; aut etiam si exinde ius alterius confirmari posset, si tamen ius meum exinde aliqua ratione infirmaretur, aut aliunde damnum sustinerem, eas reuelare non teneat, nec reuelando dictam censuram incurro, ut latius ostendit in simili casu Nau. tom. 1. conf. 3. de censib. num. 4. citans etiam Panorm. cap. 1. de probat. vbi materialia hanc de instrumentis edendis fusus pertraet. Qua igitur de causa ferri debet Excommunicatione, hac tenus dictum sit.

Quod excommunicatione iterari possit, & quando, & quibus in casibus id fiat.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus semel iterum excommunicari potest.
 - 2 Ratio huius redditur ab auctore,
 - 3 Excommunicatione secunda, quamvis hominem extra Ecclesiam non ejiciat, amplius tamen elongat, & arctius ligat.
 - 4 Excommunicati omnes, et si extra ecclesiam sint, iudicium Ecclesie subsunt.
 - 5 Censura eadem, an ob eandem causam sepius incurri poterit.
 - 6 In sententia excommunicationis ab homine, vel a iure lata, quatuor consideranda sunt, & quænam hæc sint.
 - 7 Excommunicatus si quis sit propter aliquam actionem, de actione perficta intelligi debet.
 - 8 Excommunicatione contra percusorem clerici lata, vi sua mandantem aut consilientem non includit.
 - 9 Excommunicatione pro actu aliquo commissio lata, quando una, aut multiplex censi debeat.
 - 10 Excommunicatione a lege lata, sub hac forma: Qui hoc, aut illud fecerit, excommunicatus sit, an, & quando, una, aut multiplex sit.
 - 11 Eadem pana, ob eandem causam, ab eodem legislatore, vel eadem potestate fuscante, sepius lata, unam tantum cœjuram pro eodem actu in contrasentiente producit.
- Q Vam ob causam excommunicatione ferenda sit, superius exppositum est. Nunc an ea iterati sepius possit, breuiter explicandum restat. In qua re vnum certum est, quod qui semel excommunicatus est, & absolutus, si iterum contumax sit, iterum eum excommunicari potest. arg. c. Questioni, de app. ellat. & c. eos, de sent. excommunic. lib. 6. Sed an semel excommunicatus, needum absolutus, iterum excommunicari possit, apud nonnullos est controversum. Quidam enim Meldendus nomine, ut resit glo. in c. Engeitradum, 3. q. 4. in verb. Anathemate, existimatur, semel excommunicatum amplius excommunicari non posse, co quod semel electus ab Ecclesia per excommunicationem. cap. omnis. 1. 1. quæst. 3. amplius ejici non possit. & qui extra Ecclesiam est, nihil ad nos, ut ait Apostolus. 1. Corinth. 5. & habetur 2. qu. 1. c. multi. §. & ideo sequitur. & ultra excommunicationem Ecclesia non potest quid facere c. cum non ab homine, de iudic. & S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. 1. art. 3. & denique qui mortuus est, amplius interfici non potest; excommunicatione autem aeterna mortis damnatio est, 1. 1. q. 3. c. Nemo Episcoporum. Solùm igitur denunciari potest excommunicatus, non autem excommunicari sepius. Quo etiam modo omnium iura intelligit, vbi quis sepius videtur excommunicari. Alij tamen omnes excommunicati sepius posse affirmant. Sic ex Theologis Alex. de Ales, 4. pat. Summa, quæst. 2. 2. membro 1. art. 5. Bon.